TÜRKİYE'DE KADINLARIN EŞ/PARTNER HARİCİ FİZİKSEL ŞİDDET MAĞDURİYETLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Arş. Gör. Yağız Can BAYHAN
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonometri Bölümü
ORCID: 0000-0003-3364-9984

Doç. Dr. Ömer ALKAN
Atatürk Üniversitesi Ekonometri Bölümü
ORCID: 0000-0002-3814-3539

ÖZET
Önemli bir insan hakları ihlali olan ve 21. Yüzyılda bile hala çözüme kavuşamamış olan kadına şiddet; yalnızca kadın sağlığını değil toplum sağlığını da birçok yönden etkilemekte, kadın hayatında yaşam boyu etkilere sebep olmaktadır. Irk, dil, din ve ülke sınırlarını aşan bu küresel sorunla tüm devletler çeşitli yollarla mücadele etmekte, ancak kadına şiddet arzulanan düzeyde azalmamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü kadına şiddeti, fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve duygusal şiddet olmak üzere üç temel form altında tanımlamaktadır. Şiddet genellikle yakın partner veya eş tarafından uygulanmasına karşın yalnızca bununla sınırlı kalınmamakta, partner dışı kişiler olan baba, erkek kardeş, yakın akraba, tanıdık veya bir yabancı kişi tarafından da uygulanabilmektedir. Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde genellikle yakın partner veya eş şiddetinin ele alındığı görülmekte, partner dışı kişilerin uyguladığı şiddete yönelik sınırlı sayıda çalışma olduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de kadınların eş veya partner dışı kişilerden fiziksel şiddet görme durumunu etkileyen faktörleri tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2014 yılında yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" kapsamında elde edilen yatay kesit verileri kullanılmıştır. İkili lojistik regresyon yöntemi kullanılan çalışmada 7070 kadına ilişkin; yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, sağlık güvencesi durumu, medeni durum, sağlık durumu, babanın anneye fiziksel şiddet uygulama durumu, hane gelir düzeyi, ikamet edilen bölge ve partner dışı kişilerden sırasıyla cinsel, ekonomik ve duygusal şiddet görme durumları bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. 15-24 yaş grubunda olan ve babası annesine şiddet uygulayan kadınların eş veya partner dışı fiziksel şiddete karşı daha savunmasız olduğu ve yüksek gelir grubunda yer almanın koruyucu bir faktör olduğu elde edilen bulguların bazılarıdır.
Anahtar Kelimeler: Kadına Şiddet, Partner Harici Şiddet, Fiziksel Şiddet

FACTORS AFFECTING WOMEN'S VICTIMIZATION OF NON-PARTNER PHYSICAL VIOLENCE IN TURKEY

ABSTRACT
Violence against women, which is an important human rights violation and has not been resolved even in the 21st century; It affects not only women's health but also public health in many ways, causing lifelong effects in women's life. All states are struggling with this global problem that goes beyond race, language, religion and country borders, but violence against women does not decrease at the desired level. The World Health Organization defines violence against women in three basic forms: physical violence, sexual violence and emotional violence. Although violence is usually perpetrated by intimate partner or spouse, it is not limited to this, but can also be perpetrated by non-partners such as father, brother, relative, acquaintance or a stranger.

When the studies conducted in Turkey are examined, it is seen that violence by intimate partners or spouses is generally discussed, and it is striking that there are a limited number of studies on violence which perpetrated by non-partners. The purpose of this study is to determine the factors affecting non-partner physical violence victimization of women in Turkey. In accordance with this purpose, the cross-sectional data obtained within the scope of the "Research on Domestic Violence Against Women in Turkey" conducted by Hacettepe University Institute of Population Studies in 2014 were used. In the study, in which 7070 women were included and the binary logistic regression method was used: the education level, age, employment status, health insurance status, marital status, health status, father's physical violence against the mother, household income level, residence area and victimizations of sexual, economic and emotional violence by non-partners were used as independent variables, respectively. Some of the findings are that women who are in the 15-24 age group and whose fathers use violence against their mothers are more vulnerable to non-partner physical violence and that being in the high income group is a protective factor.
Keywords: Violence Against Women, Non-Partner Violence, Physical Violence.

1) Giriş

Bir toplumun insani ve ekonomik yönden gelişiminin önündeki en önemli barikatlardan biri olan kadına şiddet, 21. yüzyılda bile çözülememiş bir "pandemik" bir sorun olarak dünya gündeminde yer almaktadır (Car & Ravbar, 2021; Lancet Child Adolescent Hlth, 2021). Bu yönüyle kadına şiddetin istisnasız her ülkede bulunan, kültür, sınıf, eğitim, gelir ve ırk sınırlarını aşan yaygın bir suç ve insan hakları ihlali olduğu söylenebilir (Cepeda, Lacalle-Calderon, & Torralba, 2021). Dünya çapında yaklaşık her üç kadından biri beraber oldukları partnerleri, eşleri veya partner dışı kişiler tarafından şiddete maruz kaldığı bilinmektedir (United Nations Women, 2019). Dünya çapında yalnızca 2017 yılında seksen yedi bin kadının kasıtlı olarak öldürüldüğü tahmin edilmekte ve ilgili cinayetlerin yarısından fazlasının (%58) kadınların beraber oldukları partnerleri, eşleri veya aile üyeleri tarafından işlendiği belirtilmektedir (UNODC, 2019).

Şiddet, kadın sağlığını da doğrudan etkilemektedir. Şiddete uğrayan kadınlarda uyku bozuklukları, beslenme bozuklukları, enerji eksiklikleri, panik ataklar, aşırı üzüntü, yalnızlık hissi, düşük benlik saygısı başta olmak üzere şiddet mağduru kadınlarda uzun dönemli psikoduygusal ve yaşam kalitesini doğrudan etkileyen fiziksel sağlık sağlık sorunları gözlenmektedir (Netto, Moura, Queiroz, Tyrrell, & Bravo, 2014). Ayrıca şiddet mağduru kadınlar yaşanılan sorunlar sebebiyle daha büyük sorunlara yol açabilecek sigara, alkol, uyuşturu ve çeşitli ilaçlara yönelebilmektedir (Meseguer-Santamaria, Sanchez-Alberola, & Vargas-Vargas, 2021). Ancak sorun yalnızca kadın sağlığı ile sınırlı kalmamakta, kadına şiddetin toplum sağlığı ve ülke kalkınması üzerine de ciddi zararı dokunmaktadır. Cinsiyet farkı olmaksızın ciddi bir istihdam kaybını beraberinde getiren kadına şiddetin bilançosunun çoğu ülkenin eğitim harcamalarını aştığı bilinmektedir (World Bank, 2019).

Oldukça karmaşık bir yapıya sahip olan ve kolaylıkla tanımlanamayan kadına şiddetin hızlı bir çözümü bulunmamaktadır (Devries, ve diğerleri, 2013). İnsan yapısına bağlı olarak değişkenlik göstermesine karşın temel olarak dört farklı formda tanımlanabilir: Fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal şiddet ve ekonomik şiddet. Fiziksel şiddet; kadınların maruz kaldığı dayak, tokat, saç çekme, sürükleme, nesne fırlatma, kaba kuvvet uygulayarak evden kovma gibi tüm fiziksel saldırganlıkları kapsamaktadır (Chowdhury, ve diğerleri, 2021). Cinsel şiddet; kadınları istenmeyen cinsel ilişkilere duygusal baskı veya fiziksel güç kullanarak zorlamak gibi tüm cinsel saldırganlıkları ve baskıları kapsamaktadır (Alkan & Tekmanlı, 2021). Duygusal şiddet; hakaret, küfür, aşağılamak, küçük düşürücü eylemlerde bulunmak ve tehdit etmek gibi üzüntüye sebep olabilecek her türlü davranışı kapsamaktadır (Adjah & Agbemafle, 2016).

Ekonomik şiddet; kadının kendi gelirini elinden almak, çalışmasına engel olmak veya işten ayrılması için baskı yapmak, yeterli para olmasına rağmen ev harcamaları için para vermemek ve kişinin geleceğinde ekonomik açıdan etkili olabilecek her türlü davranışı kapsamaktadır (Alkan, Ozar, & Unver, 2021).

Kadına şiddet birçok biçim almasına karşın genel olarak yakın partner şiddeti veya partner dışı şiddet olarak sınıflandırılmaktadır (World Health Organization, 2013). Yakın partner şiddeti ilişkiler bağlamında gerçekleştiği için şiddetin uygulayıcısı yakın bir partner veya eş olmakta beraber partner dışı şiddette kapsam genişlemekte, şiddetin uygulayıcıları diğer aile üyeleri, mağdurun tanıdıkları veya hiç tanımadıkları kişiler olabilir (Nasser, 2021). Türkiye'de de diğer dünya ülkelerinde olduğu gibi yakın partner veya eş şiddeti, partner dışı şiddetin önünde gelmektedir. İçişleri Bakanlığı (2020) tarafından sunulan raporda yıl içerisinde meydana gelen kadın cinayetlerinin %34'ü eş, %27'si partner, %22'si aile bireyleri ve geri kalan kısım ise partner dışı diğer kişiler tarafından işlenmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020). Bu yönüyle kadın cinayetlerinin yaklaşık %40'ının partner dışı kişiler tarafından işlendiği söylenebilir.

Kadın cinayetleri genellikle şiddetin son adımı olarak gözlenmekte, kadınlar cinayet öncesi şiddetin birçok türüne maruz kalmaktadır. Bu yönüyle sistematik olarak devam eden şiddet türleri birbirini tetiklemekte ve kadınlar fiziksel şiddetten önce şiddetin birçok türüne maruz kalmaktadır (Blasdell, 2021; Bhatta, Assanangkornchai, & Rajbhandari, 2021; Fawole, 2008). Şiddetin engellenebilmesi adına somut adımların atılabilmesi için şiddet üzerinde etkili olabilecek faktörlerin tespiti önem arz etmektedir. Türkiye'de yapılan çalışmaların çoğunda yakın partner veya eş tarafından uygulanan şiddet ele alınmakta, partner harici şiddete yönelik yeteri kadar çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple eş/partner harici şiddetin araştırılması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı; eş/partner harici fiziksel şiddet üzerinde etkili olabilecek faktörleri tespit etmek ve eş/partner harici fiziksel şiddet mağdurlarının genel profili hakkında bilgi sunmaktır. Çalışma sonucunda politika yapıcılara partner harici fiziksel şiddet mağdurları hakkında bilgi sunulması hedeflenmektedir.

2) Materyal ve Metot

Çalışmada Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2014 yılında yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" nın yatay kesit verileri kullanılmıştır. Araştırma soru kâğıdı DSÖ'nün "Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women" çalışmasının kullandığı soru kâğıtları dikkate alınarak tasarlanmıştır (García-Moreno, Jansen, Ellsberg, Heise, & Watts, 2005). Soru kâğıdına, ülke ihtiyaçları doğrultusunda, özellikle yasal düzenlemeleri izlemeyi hedefleyen yeni sorular eklenmiştir (DGSW, 2014).

Şiddet araştırması kapsamında Türkiye, ülke geneli, kent/kır, 12 bölge ve 5 bölge düzeyinde tahmin vermeyi sağlayacak şekilde 30 tabakaya ayrılmıştır. 12 Bölgeden biri olan İstanbul bölgesi hariç, diğer bölgelerde yaklaşık yüzde 75'e yüzde 25 oranında kent ve kır tabakalarına dağılım yapılmıştır. İstanbul'da ise hanelerin yaklaşık yüzde 5'i kırdan seçilmiştir. Araştırmada nüfusu 10.000 ve üzeri yerleşim yerleri kent, 10.000'den az nüfuslu yerleşim yerleri ise kır tabakalarını oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi küme örneklemesidir (DGSW, 2014).

2014 yılındaki çalışmanın saha uygulaması, 8 Nisan 2014 tarihinde başlayıp, 11 Temmuz 2014 tarihinde tamamlanmıştır (DGSW, 2014). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nda anketler araştırma ekibi tarafından uygulanmıştır. Araştırmanın her aşamasında DSÖ'nün geliştirdiği etik kurallar uygulanmış, hem görüşülen kadınların hem de araştırma ekibinin güvenliğini sağlamak için çeşitli önlemler alınmıştır. Her görüşme öncesinde cevaplayıcının onayı alınmış, bu onayın alındığına dair görüşmeciler soru kâğıdını imzalamışlardır.

Araştırmacılar, Etik ve Güvenlik Kuralları konusunda eğitim almışlar, görüşmenin başlangıcı, görüşme süreci ve görüşme sonrasında konunun hassasiyetine özen gösterecek biçimde davranmışlardır. Hanelerde 15-59 yaş grubunda birden fazla kadının olması durumunda, hane içinde aynı soruların birden fazla kadına sorulmaması amacıyla rastlantısal bir yöntem izlenerek bir kadın seçilmiş ve görüşmeler her hanehalkında seçilen tek bir kadın ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın görüşmeciler ile yalnız bir ortamda gerçekleşmesinin sağlanması konusunda araştırma ekipleri oldukça titiz davranmışlardır. Ayrıca, tüm görüşmeciler görüşmelerin gizliliği konusunda eğitilmişlerdir. Onay ve bilgilendirme aşamasında cevaplayıcılara, cevapların gizli tutulacağı da bildirilmiştir (DGSW, 2014).

Araştırmadaki veri setini kadınlara yapılan anket çalışmasıyla elde edilen yatay-kesit verileri oluşturmaktadır. 2014 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması 11247 örnek hanede 15-59 yaş arasındaki 7462 kadın ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örnekleme yöntemi küme örneklemesidir (DGSW, 2014).

2014 yılı araştırmasında, 7,462 kadın ile yüz yüze görüşülerek kadın soru kâğıdı tamamlanmış olup, ret oranı yüzde 4.4'tür. Kadın görüşmelerinde cevaplama oranı yüzde 83.3'tür (DGSW, 2014). Bu veri setlerine araştırmanın örneklem tasarımına uygun olacak şekilde hesaplanan kadın ağırlıkları eklenmiştir (DGSW, 2014).

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırmasında, anketler hane halkı soru kağıdı (hanedeki birey sayısı, hanedeki oda sayısı, refah düzeyi göstergeleri gibi durumlar sorgulanmış) ve kadın soru kağıdı (kadının ve eşin/partnerin sosyo-demografik ve diğer özellikleri sorgulanmış) şeklinde uygulanmıştır. Bu veriler iki ayrı excel dosyasında gönderilmiştir. Hanehalkı ve kadın verilerinden oluşan excel dosyası tek bir veri dosyasında birleştirilmiştir. Birleştirme sonrası hane bilgisine ulaşılamayan 392 kadın veri setinden çıkartılarak 7070 kadına ait bilgiler üzerinden analiz yapılmıştır.

Çalışmada ikili lojistik regresyon yöntemi kullanılmıştır. Modelin bağımlı değişkeni, bir kadının 15 yaşından sonra eş veya birlikte olunan kişi dışında biri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılma durumudur. Modelin bağımsız değişkenleri; yaş (15-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55+), eğitim düzeyi (okuma yazma bilmiyor/diploması yok, ilkokul, ortaokul, lise, üniversite), çalışma durumu (evet, hayır), sağlık güvencesi durumu, medeni durum (bekâr, evli), eş/partner dışında başka birisinden cinsel şiddet görme durumu (15 yaşınızdan sonra siz istemediğiniz halde herhangi biri [eşiniz/birlikte olduğunuz kişi dışında] sizi kendisiyle hiç cinsel ilişkiye girmeye ya da cinsel bir eylemde bulunmaya zorladı mı?; 15 yaşınızdan önce ailenizden da akrabalarınızdan birinin size istemediğiniz bir cinsel davranışta bulunduğunu ya da cinsel olarak rahatsız edecek şekilde size dokunduğunu hatırlıyor musunuz?), eş/partner dışında başka birisinden duygusal şiddet görme durumu (15 yaşınızdan sonra ailenizden, akrabalarınızdan ya da tanıdıklarınızdan birinin size hakaret ya da küfür ederek sizi üzdüğü, başkalarının yanında aşağıladığı ya da küçük düşürdüğü oldu mu?), eş/partner dışında başka birisinden ekonomik şiddet görme durumu (15 yaşınızdan sonra ailenizden, akrabalarınızdan ya da tanıdıklarınızdan biri siz çalışmak istediğiniz halde çalışmanıza engel oldu mu ya da işten ayrılmanıza neden oldu mu?; Ailenizden, akrabalarınızdan ya da tanıdıklarınızdan biri siz okumak istediğiniz halde okula devam etmenize engel oldu mu ya da okuldan ayrılmanıza neden oldu mu?), Babanın anneye fiziksel şiddeti (evet, hayır), hanenin gelir düzeyi ve yaşanılan bölge (batı, güney, orta, kuzey, doğu).

3. Sonuçlar

3.1. Betimsel İstatistikler

Tablo 1'de betimsel istatistikler sunulmuştur. Çalışmaya katılan bireylerin %47,1'ini 15-34 yaş grubundaki genç bireyler oluşturmaktadır. Çalışma kapsamındaki bireylerin yaklaşık %70'ünün herhangi bir işte çalışmadığı ve %88'inin sağlık güvencesi olduğu göze çarpmaktadır. Eş harici diğer şiddet türleri incelendiğinde ise bireylerin en çok ekonomik şiddet (%38) ve duygusal şiddet (%20) mağduru oldukları görülmektedir.

Tablo 1. Frekans Analizi ve Betimleyici İstatistikler

Değişkenler		n	%	VIF	1/VIF
İkamet Bölgesi	Batı	2264	32	ref.	ref.
	Güney	564	8	1,15	0,865
	Orta/ Merkez	1445	20,4	1,32	0,756
	Kuzey	1009	14,3	1,26	0,79
	Doğu	1788	25,3	1,55	0,644
Yaş	15-24 yaş	1277	18,1	2,48	0,403
	25-34 yaş	2049	29	1,94	0,515
	35-44 yaş	1787	25,3	1,74	0,575
	45-54 yaş	1443	20,4	ref.	ref.
	55 yaş ve üzeri	514	7,3	1,28	0,784
Eğitim Düzeyi	Okuma yazma bilmiyor/ diploması yok	1288	18,2	3,56	0,28
	İlkokul	2998	42,4	4,29	0,233
	Ortaokul	1171	16,6	2,99	0,334
	Lise	1047	14,8	2,56	0,391
	Üniversite	566	8	ref.	ref.
Çalışma Durumu	Hayır	4977	70,4	ref.	ref.
	Evet	2093	29,6	1,11	0,9
Sağlık Güvencesi	Hayır	849	12	ref.	ref.
	Evet	6221	88	1,04	0,959
Medeni Durum	Bekar	1516	21,4	ref.	ref.
	Evli	5554	78,6	1,41	0,71
Sağlık Durumu	Mükemmel/ İyi	3384	47,9	2,96	0,337
	İdare eder	2813	39,8	2,64	0,378
	Kötü/ Çok kötü	873	12,3	ref.	ref.
Eş Harici Cinsel Şiddet	Hayır	6645	94	ref.	ref.
	Evet	425	6	1,07	0,932
Eş Harici Duygusal Şiddet	Hayır	5627	79,6	ref.	ref.
	Evet	1443	20,4	1,12	0,889
Eş Harici Ekonomik Şiddet	Hayır	4382	62	ref.	ref.
	Evet	2688	38	1,16	0,864
Babanın Anneye Fiziksel Şiddeti	Hayır	5286	74,8	ref.	ref.
	Evet	1784	25,2	1,09	0,914
Hane Gelir Düzeyi	1. gelir düzeyi (min)	1766	25	ref.	ref.
	2. gelir düzeyi	1769	25	1,63	0,614
	3. gelir düzeyi	1772	25,1	1,69	0,593
	4. gelir düzeyi	1763	24,9	1,74	0,573

VIF: Variance Inflation Factor

İlk olarak çalışmaya dahil edilen bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı olup olmadığı test edilmiş ve bu sebeple Tablo 3'te yer alan "varyans şişirme faktörü" (VIF) değerlerine bakılmıştır. Tabloda görüldüğü üzere VIF değerleri 5 değerinin altındadır. Bu sebeple bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusal bağlantı sorununa sebep olan herhangi bir değişkenin olmadığı söylenebilir (Alkan ve Demir, 2019).

3.2. Model Tahmin Sonuçları

Kadınların eş veya partner harici fiziksel şiddet mağduriyetlerini etkileyen faktörlerin tespiti için seçili bağımsız değişkenlerle ikili lojistik regresyon modeli kurulmuş ve parametre tahmin sonuçları Tablo 2'de sunulmuştur. Tablo 2 incelendiğinde; tahmin edilen modelde ikamet bölgesi (orta/merkez, kuzey, doğu), yaş (15-24), sağlık güvencesi, sağlık durumu (mükemmel/iyi), eş harici cinsel, duygusal ve ekonomik şiddet değişkenleri, babanın anneye fiziksel şiddeti ve hane gelir düzeyi (3. gelir düzeyi, 4. gelir düzeyi) değişkenlerinin anlamlı olduğu görülmektedir.

Tablo 2. İkili lojistik regresyon tahmin sonuçları

Değişkenler	β	S.E.	95%GA	
			Alt	Üst
Sabit terim	-2,465[a]	0,32	-3,09	-1,84
İkamet Bölgesi (referans kategorisi: Batı				
Güney	-0,107	0,153	-0,407	0,192
Orta/ Merkez	-0,294[b]	0,125	-0,411	-0,047
Kuzey	-0,32[b]	0,144	-0,603	-0,036
Doğu	-0,457[a]	0,137	-0,726	-0,187
Yaş (referans kategorisi: 45-54 yaş)				
15-24 yaş	0,399[b]	0,197	0,116	0,787
25-34 yaş	0,213	0,142	-0,067	0,493
35-44 yaş	0,201	0,138	-0,071	0,473
55 yaş ve üzeri	0,168	0,205	-0,235	0,571
Eğitim Düzeyi (referans kategorisi: Üniversite)				
Okuma yazma bilmiyor/ diploması yok	0,207	0,238	-0,259	0,674
İlkokul	0,165	0,206	-0,239	0,57
Ortaokul	0,086	0,23	-0,365	0,537
Lise	0,205	0,217	-0,22	0,631
Çalışma Durumu (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	0,128	0,107	-0,081	0,339
Sağlık Güvencesi (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	-0,288[b]	0,137	-0,556	-0,019
Medeni Durum (referans kategorisi: Bekar)				
Evli	-0,062	0,133	-0,325	0,199
Sağlık Durumu (referans kategorisi: Kötü/ Çok Kötü)				
Mükemmel/ İyi	-0,453[a]	0,156	-0,76	-0,146
İdere eder	-0,12	0,144	-0,404	0,163
Eş harici cinsel şiddet (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	0,904[a]	0,149	0,612	1,196
Eş harici duygusal şiddet (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	1,8[a]	0,099	1,605	1,995
Eş harici ekonomik şiddet (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	0,284[a]	0,101	0,085	0,483
Babanın anneye fiziksel şiddeti (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	0,939[a]	0,098	0,746	1,133
Hane gelir düzeyi (referans kategorisi: (1. gelir düzeyi (min))				
2. gelir düzeyi	-0,215	0,135	-0,479	0,049
3. gelir düzeyi	-0,371[a]	0,141	-0,647	-0,094
4. gelir düzeyi	-0,464[a]	0,144	-0,748	-0,18

[a]p<.01; [b]p<.05; [c]p<.10

Bireylerin eş/partner harici fiziksel şiddet mağduriyetini etkileyen faktörlere ilişkin hesaplanan marjinal etkiler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Marjinal Etkiler

Değişkenler	β	S.E.	95%GA	
			Alt	Üst
İkamet Bölgesi (referans kategorisi: Batı)				
Güney	-0,091	0,13	-0,347	0,164
Orta/ Merkez	-0,253[b]	0,108	-0,466	-0,039
Kuzey	-0,275[b]	0,125	-0,521	-0,03
Doğu	-0,396[a]	0,119	-0,631	-0,161
Yaş (referans kategorisi: 45-54 yaş)				
15-24 yaş	0,344[b]	0,169	0,121	0,676
25-34 yaş	0,185	0,124	-0,058	0,429
35-44 yaş	0,174	0,121	-0,062	0,412
55 yaş ve üzeri	0,146	0,178	-0,203	0,497
Eğitim Düzeyi (referans kategorisi: Üniversite)				
Okuma yazma bilmiyor/ diploması yok	0,179	0,207	-0,226	0,585
İlkokul	0,143	0,18	-0,209	0,496
Ortaokul	0,075	0,201	-0,319	0,469
Lise	0,177	0,189	-0,192	0,548
Çalışma Durumu (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	0,111	0,091	-0,069	0,291
Sağlık Güvencesi (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	-0,245[b]	0,115	-0,471	-0,019
Medeni Durum (referans kategorisi: Bekâr)				
Evli	-0,054	0,115	-0,279	0,171
Sağlık Durumu (referans kategorisi: Kötü/ Çok Kötü)				
Mükemmel/ İyi	-0,389[a]	0,132	-0,65	-0,129
İdere eder	-0,101	0,121	-0,339	0,136
Eş harici cinsel şiddet (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	0,745[a]	0,116	0,516	0,973
Eş harici duygusal şiddet (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	1,489[a]	0,08	1,332	1,646
Eş harici ekonomik şiddet (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	0,244[a]	0,087	0,073	0,415
Babanın anneye fiziksel şiddeti (referans kategorisi: Hayır)				
Evet	0,797[a]	0,082	0,635	0,959
Hane gelir düzeyi (referans kategorisi: (1. gelir düzeyi (min))				
2. gelir düzeyi	-0,182	0,114	-0,406	0,041
3. gelir düzeyi	-0,317[a]	0,12	-0,553	-0,08
4. gelir düzeyi	-0,399[a]	0,124	-0,642	-0,155

[a]p<.01; [b]p<.05; [c]p<.10

Tablo 3'teki ikili lojistik regresyon tahmini üzerinden hesaplanan marjinal etkiler incelendiğinde; orta/merkez, kuzey ve doğu bölgelerinde yaşayan bireylerin batı bölgesinde yaşayan bireylere kıyasla eş veya partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının sırasıyla %25.3, %27.5 ve %39,6 düşük olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcılar yaş gruplarına göre incelendiğinde; 15-24 yaş arasındaki bireylerin 45-54 yaş arasındaki bireylere kıyasla eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının %34,4 fazla olduğu tespit edilmiştir. Sağlık güvencesi olan kadınların, olmayan kadınlara göre eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının %24,5 düşük olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda sağlık durumları mükemmel/iyi olan kadınların sağlık durumları kötü/ çok kötü olan kadınlara göre eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının %38,9 düşük olduğu elde edilen bulgular arasındadır.

Eş veya partner harici cinsel ve ekonomik şiddete uğramış olan kadınların uğramayan kadınlara göre eş veya partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının sırasıyla %74,5 ve %24,4 daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eş veya partner harici duygusal şiddete uğramış olan kadınların uğramayan kadınlara göre eş veya partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının %148,9 fazla olduğu tespit edilmiştir.

Babası annesine fiziksel şiddet uygulayan kadınların, uygulamayan kadınlara kıyasla eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının %79,7 fazladır olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca en üst gelir düzeyi olan dördüncü gelir düzeyinde ve üçüncü gelir düzeyinde olan kadınların minimum gelir düzeyi olan birinci gelir düzeyinde olan kadınlarla kıyasla eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının sırasıyla %39,9 ve %31,7 düşük olduğu dikkat çekmektedir.

Sonuç

Tüm dünyanın çözüm bekleyen sorunları arasında hala en üst sıralarda yer alan kadına şiddet, Türkiye'de de büyük sorunlara yol açan toplumsal bir problem olarak gündemde yer almaktadır. Birçok farklı alt boyutta incelenen ve farklı türlere göre ele alınan kadına şiddet; çoğunlukla yakın bir partner veya eş tarafından uygulanmasına karşın Türkiye'de partner dışı şiddetin oranları endişe verici düzeylere ulaşmıştır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2009). Literatürde partner dışı şiddeti ele alan çalışmaların çoğunda ise partner dışı cinsel şiddete ilişkin bulgular yer almakta, partner dışı fiziksel şiddete yönelik sınırlı bilgi yer almaktadır (Winter, Johnson, Obara, & Nair, 2022). Ayrıca partner dışı şiddete uğrayan kadınların aynı zamanda yakın partner şiddetine karşı da savunmasız olduğu bilindiğinde, partner dışı fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerin tespitinin gerekliliği ön plana çıkmaktadır (Chermack, ve diğerleri, 2014; Krebs, Breiding, Browne, & Warner, 2011). Bu çalışmanın amacı; eş/partner harici fiziksel şiddet üzerinde etkili olabilecek faktörleri tespit etmek ve eş/partner harici fiziksel şiddet mağdurlarının genel profili hakkında bilgi sunmaktır.

İkili lojistik regresyon modelinden elde edilen sonuçlara göre 15-24 yaş arasındaki bireylerin 45-54 yaş arasındaki bireylere göre eş/partner harici fiziksel şiddete karşı daha savunmasız olduğu bulguları elde edilmiştir. Bu durumda genç yaş grubundaki bireylerin yaşlı bireylere göre eş/partner harici fiziksel şiddete karşı daha çok risk altında olduğu söylenebilir. Hollanda'da yapılan bir çalışmada partner dışı şiddete uğrayan kadınların yarısından fazlasının 18-49 yaş grubunda olduğu ve şiddetin özellikle 18-34 yaş grubunda yaygın görüldüğü belirtilmiştir (van der Velden, Das, Contino, & van der Knaap, 2021).

Sağlık güvencesine sahip olmayan kadınların yaşam kalitelerinin düştüğü (Bilgin Sahin ve Erbay Dundar, 2017) ve aynı zamanda sağlık güvencesinin korucu bir faktör olduğu bilinmektedir (Coker, Smith, McKeown, & King, 2000). Yapılan bu çalışmada sağlık güvencesi olan kadınların, olmayan kadınlara göre eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının %24,5 düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda sağlık güvencesinin koruyucu bir faktör olduğu ve sağlık güvencesi olmayan kadınların tespit edilerek şiddetin azaltılmasına yönelik atılan somut adımların bu gruplar üzerinde uygulanmasının gerekli olduğu söylenebilir. Ayrıca partner dışı şiddete uğrayan kadınların sağlık durumlarının kötü olması ve kendilerini kötü hissetmeleri olağandır (Winter, Johnson, Obara, & Nair, 2022).

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre sağlık durumları mükemmel/iyi olan kadınların sağlık durumları kötü/ çok kötü olan kadınlara göre eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Sağlık güvencesinin varlığı ile de ilişkili olabilecek olan gelir düzeylerine göre partner dışı fiziksel şiddet incelendiğinde; en üst gelir düzeyi olan dördüncü gelir düzeyinde ve üçüncü gelir düzeyinde olan kadınların minimum gelir düzeyi olan birinci gelir düzeyinde olan kadınlarla kıyasla eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının düşük olduğu bulguları elde edilmiştir. Etiyopya'da yapılan bir çalışmada maddi varlıklara tek başına veya ortaklaşa sahip olan kadınların, varlıkları olmayan kadınlara kıyasla partner dışı fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının %70 düşük olduğu tespit edilmiştir (Ebrahim, 2021). Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada ise yıllık geliri 18.000$ altı olan bireylerin partner dışı şiddete karşı daha savunmasız olduğu bulguları elde edilmiştir (Decker, ve diğerleri, 2016). Bu durumda yüksek gelirin eş/partner dışı fiziksel şiddete karşı koruyucu bir faktör olduğu söylenebilir.

Literatürdeki birçok çalışmada kendi babası annesine karşı şiddet uygulayan bireylerin şiddete karşı daha savunmasız olduğu bulguları yer almaktadır (Patel, ve diğerleri, 2021; Akar, Aksakal, Demirel, Durukan, & Ozkan, 2010; Amir-ud-Din, Fatima, & Aziz, 2021; (Khalid & Choudhry, 2021). Çocukluk şiddet gözlemleyen çocuk yetişkinlik döneminde de şiddete uyum sağlama eğiliminde veya şiddeti içselleştirme eğiliminde olabilir (Alquaiz, Almuneef, Kazi, & Almeneessier, 2021). Yapılan bu çalışmada babası annesine fiziksel şiddet uygulayan kadınların, uygulamayan kadınlara kıyasla eş/partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının %79,7 fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle bakıldığında istismar döngüsünün kırılması için ilk olarak aile içi şiddete yönelik adımlar atılması gerektiği söylenebilir.

Sistematik olarak devam eden şiddet türleri birbirini tetikleyebilmektedir (Blasdell, 2021; Bhatta, Assanangkornchai, & Rajbhandari, 2021; Fawole, 2008). Yapılan bu çalışmada eş veya partner harici cinsel, ekonomik ve duygusal şiddete uğramış olan kadınların uğramayan kadınlara kıyasla eş veya partner harici fiziksel şiddete uğrama olasılıklarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda şiddet türlerinin bağlantılı olduğu ve şiddetin herhangi bir türüne maruz kalan bir bireyin fiziksel şiddete karşı da savunmasız olduğu söylenebilir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir çalışmada partner dışı şiddete fiziksel şiddete uğrayan bazı kadınların partner dışı cinsel şiddete de maruz kaldıkları, bazılarının ise fiziksel şiddet içerikli tehdit edildikleri ve duygusal şiddet kapsamında aşağılandıkları tespit edilmiştir (Lorvick, ve diğerleri, 2014). Bu yönüyle bakıldığında yalnızca fiziksel ve cinsel şiddete odaklanılmaması gerektiği ve herhangi bedensel hasar olmadığı için "görünmez şiddet" olarak adlandırılabilen duygusal ve ekonomik şiddetin önlenmesine yönelik de somut adımların artırılması gerektiği söylenebilir.

Bu çalışma birkaç sınırlamaya sahiptir. Çalışmada kullanılan veriler ikincil verilerdir. Çalışmadaki değişkenler veri setinde var olan değişkenlerden seçilmiştir. Ancak veri setinde olmayan bireylere yönelik uyuşturucu kullanımı, ev sahipliği gibi değişkenler analize alınamamıştır. Ayrıca veriler kesitsel veriler olduğu için eş/partner harici fiziksel şiddet ile ilişkili sosyo-demografik faktörler arasında kesin nedensel bir ilişki çıkarılamaz. Bununla beraber fiziksel şiddetin derecesi ile ilgili herhangi ölçüm yapılmamıştır. Bireylerin şiddete yönelik verdikleri cevaplar kendi cevaplarıdır. Bundan dolayı bu veri toplama yönteminde elde edilen veriler yanlı olabilir.

Kaynakça

Adjah, E., & Agbemafle, I. (2016). Determinants of domestic violence against women in Ghana. BMC Public Health, 16. doi:10.1186/s12889-016-3041-x

Akar, T., Aksakal, F. N., Demirel, B., Durukan, E., & Ozkan, S. (2010). The Prevalence of Domestic Violence Against Women Among a Group Woman: Ankara, Turkey. Journal of Family Violence, 25(5), 449-460. doi:10.1007/s10896-010-9306-8

Alkan, O., Ozar, S., & Unver, S. (2021). Economic violence against women: A case in Turkey. PLoS One, 16(3). doi:10.1371/journal.pone.0248630

Alkan, Ö., & Demir, A. (2019). Tütün Kullanımını Bırakma Başarısını Etkileyen Faktörlerin Lojistik Regresyon ile Analizi. Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences, 33(4), 1227-1244.

Alkan, Ö., & Tekmanlı, H. H. (2021). Determination of the factors affecting sexual violence against women in Turkey: a population-based analysis. BMC women's health, 21(1), 1-15. doi:doi.org/10.1186/s12905-021-01333-1

Alquaiz, A. M., Almuneef, M., Kazi, A., & Almeneessier, A. (2021). Social Determinants of Domestic Violence Among Saudi Married Women in Riyadh, Kingdom of Saudi Arabia. Journal of Interpersonal Violence, 36(3-4), NP1561-NP1585. doi:10.1177/0886260517746128

Amir-ud-Din, R., Fatima, S., & Aziz, S. (2021). Is Attitudinal Acceptance of Violence a Risk Factor? An Analysis of Domestic Violence Against Women in Pakistan. Journal of Interpersonal Violence, 36(7-8), 1-28. doi:10.1177/0886260518787809

Bhatta, N., Assanangkornchai, S., & Rajbhandari, I. (2021). Does husband's alcohol consumption increase the risk of domestic violence during the pregnancy and postpartum periods in Nepalese women? BMC Public Health, 21(5). doi:10.1186/s12889-020-10021-y

Bilgin Sahin, B., & Erbay Dundar, P. (2017). Violence against women and quality of life. Anadolu Psikiyatri Dergisi-Anatolian Journal of Psychiatry, 18(3), 203-207. doi:10.5455/apd.246081

Blasdell, R. (2021). The Co-Occurrence of Physical and Sexual Intimate Partner Violence among U.S. College Females. International Journal of Criminal Justice Sciences, 16(1), 97-109. doi:10.5281/zenodo.4762461

Car, V., & Ravbar, B. (2021). Mediated Representations of Violence Against Women. Tripodos(50), 131-146. doi:10.51698/tripodos.2021.50p131-146

Cepeda, I., Lacalle-Calderon, M., & Torralba, M. (2021). Measuring violence against women: a global index. Journal of interpersonal violence, Article Number: 08862605211037424, 1-23. doi:10.1177/08862605211037424

Chermack, S., Murray, R., Kraus, S., Walton, M., Cunningham, R., Barry, K., . . . Blow, F. (2014). Characteristics and treatment interests among individuals with substance use disorders and a history of past six-month violence: Findings from an emergency department study. ADDICTIVE BEHAVIORS, 39(1), 265-272. doi:10.1016/j.addbeh.2013.10.004

Chowdhury, M. A., Rahman, A. E., Morium, S., Hasan, M. M., Bhuiyan, A., & Arifeen, S. E. (2021). Domestic Violence Against Women in Urban Slums of Bangladesh: A Cross-Sectional Survey. Journal of interpersonal violence, 36(9-10), 1-15. doi:10.1177/0886260518791235

Coker, A. L., Smith, P. H., McKeown, R. E., & King, M. J. (2000). Frequency and correlates of intimate partner violence by type: physical, sexual, and psychological battering. American journal of public health, 90(4), 553-559. doi:10.2105/AJPH.90.4.553

Decker, M., Benning, L., Weber, K., Sherman, S. G., Adedimeji, A., Wilson, T., . . . Cohen, M. (2016). Physical and Sexual Violence Predictors: 20 Years of the Women's Interagency HIV Study Cohort. American Journal of Preventive Medicine, 51(5), 731-742.

Devries, K. M., Mak, J. Y., Garcia-Moreno, C., Petzold, M., Child, J. C., Falder, G., . . . Watts, C. H. (2013). The Global Prevalence of Intimate Partner Violence Against Women. Science, 340(6140), 1527-1528. doi:10.1126/science.1240937

Ebrahim, N. (2021). Correlates of Non-Partner Physical Violence among Ethiopian Women. Societies, 11(3). doi:10.3390/soc11030068

Fawole, O. I. (2008). Economic violence to women and girls: is it receiving the necessary attention? Trauma, Violence, & Abuse, 9(3), 167-177. doi:10.1177/1524838008319255

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2009). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet. Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık. https://fs.hacettepe.edu.tr/hips/dosyalar/yayinlar/2009_TKYAISA2008-AnaRapor.pdf adresinden alındı

Khalid, J., & Choudhry, M. T. (2021). Violence and Economic Empowerment of Women in Pakistan: An Empirical Investigation. Journal of Interpersonal Violence, 36(9-10), NP5545-NP5560. doi:10.1177/0886260518800318

Krebs, C., Breiding, M. J., Browne, A., & Warner, T. (2011). The Association Between Different Types of Intimate Partner Violence Experienced by Women. Journal of Family Violence, 487-500.

Lancet Child Adolescent Hlth. (2021). Endemic violence against women and girls. Lancet Child & Adolescent Health, 5(5), 309-309. 10 5, 2021 tarihinde https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lanchi/PIIS2352-4642(21)00101-2.pdf adresinden alındı

Lorvick, J., Lutnick, A., Wenger, L., Bourgois, P., Cheng, H., & Kral, A. H. (2014). Non-Partner Violence Against Women Who Use Drugs in San Francisco. Violence Against Women, 1285-1298. doi:10.1177/1077801214552910

Meseguer-Santamaria, M. L., Sanchez-Alberola, F., & Vargas-Vargas, M. (2021). Intimate Partner Violence against Women with Disabilities in Spain: A Public Health Problem. International Journal of Environmental Research and Public Health, 18(2). doi:10.3390/ijerph18020728

Nasser, E. (2021). Correlates of Non-Partner Physical Violence among Ethiopian Women. Societies, 11(68). doi:10.3390/soc11030068

Netto, L., Moura, M. A., Queiroz, A., Tyrrell, M. A., & Bravo, M. D. (2014). Violence against women and its consequences. Acta Paulista de Enfermagem, 27(5), 458-464. doi:10.1590/1982-0194201400075

Patel, R., Gupte, S. S., Srivastava, S., Kumar, P., Chauhan, S., Govindu, M. D., & Dhillon, P. (2021). Experience of gender-based violence and its effect on depressive symptoms among Indian adolescent girls: Evidence from UDAYA survey. Plos One, 16(3). doi:10.1371/journal.pone.0248396

T.C. İçişleri Bakanlığı. (2020, 05 26). Aile İçi ve Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Azalma Görüldü. www.icisleri.gov.tr: https://www.icisleri.gov.tr/aile-ici-ve-kadina-yonelik-siddet-olaylarinda-azalma-goruldu adresinden alındı

UNODC. (2019). United Nations Office on Drugs and Crime: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet_5.pdf adresinden alındı

UNWOMEN. (2019). Facts and Figures: Ending Violence against Women. 2019. https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures adresinden alındı

van der Velden, P. G., Das, M., Contino, C., & van der Knaap, L. M. (2021). From health to financial problems: multiproblems among victims of partner and non-partner physical violence, and matched nonvictims. Journal of interpersonal violence, 36(21-22), 10527-10545.

Winter, S., Johnson, L., Obara, L., & Nair, D. (2022). Exploring Non-partner Violence in Informal Settlements in Nairobi, Kenya. Journal of Interpersonal Violence. doi:10.1177/08862605221097444

World Bank. (2019, September 25). Gender-Based Violence (Violence Against Women and Girls). worldbank.org: https://www.worldbank.org/en/topic/socialsustainability/brief/violence-against-women-and-girls adresinden alındı

World Health Organization. (2013). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf adresinden alındı